

ORKESTRSKI CIKEL 2012/2013, 6. ABONMAJSKI KONCERT

Sobota, 25. maj 2013, ob 19.30, dvorana Union, Maribor

ORKESTER SLOVENSKE FILHARMONIJE

Heinrich Schiff, dirigent

Solista:

Karen Gomyo, violina

Christian Poltéra, violončelo

Generalni pokrovitelj cikla

www.nd-mb.si

Koproducent cikla

Spored

Ludwig van Beethoven (1770–1827)
Uvertura Koriolan v c-molu, op. 62

Witold Lutosławski (1913–1994)
Simfonija št. 3

* * *

Johannes Brahms (1833–1897)
*Koncert za violino, violončelo in orkester
v a-molu, op. 102*

Allegro

Andante

Vivace non troppo

Teme karizmatičnih in velikih mož, posameznikov, ki so se bojevali proti usodi, družbi in svojim manj pomembnim sodobnikom, so pomenile bogat vir navdihla tudi **Ludwigu van Beethovnu** (1770–1827). V njih je, togoten in nepotrpežljiv po značaju, bržkone prepoznal tudi del sebe. Tako ga je pritegnila tudi legenda o rimskem generalu Koriolanu, ki sega daleč nazaj, v obdobje pred Kristusovim štetjem. Kot strasten nasprotnik zahtev plebejcev je bil veliki vojskovodja izgnan iz Rima, zato se je maščeval tako, da je z volščansko vojsko napadel Rim. Vojno je prekinil šele na prošnjo matere in družine, to pa mu je prineslo bes Volščanov. Legendarna snov je med

drugim navdihnila tudi Shakespeara – v njegovi tragediji Koriolanu sodijo Volščani – in manj znanega dramatika Heinricha Josepha von Collina. Njegovo delo se konča s samomorom velikega generala.

Čeprav sodi tragedija med Shakespeareova najsilnejša dela, poznal pa jo je prav gotovo tudi Beethoven, je skladatelj napisal **Uverturo Koriolan, op. 62** (1808) kot uvod k uprizoritvi manj znane, Collinove različice legende. Kljub funkciji pa Beethovnova uglasbitev ne pomeni plastične sinteze ključnih dogodkov antične drame, temveč namenja pozornost čustveni globini zgodbe, ta pa doseže vrhunec v trenutku srečanja sina in matere. Skladatelj je glasbeno dramo vpel v strnjeno sonatno formo in jo postavil v c-mol – tonaliteto, ki jo je izbral predtem že za več svojih dramatičnih del, kot sta na primer znamenita *Tretji klavirski koncert* ali *Peta simfonija*. Moč tragičnega duha in junaške odločnosti je izražena v težkih uvodnih akordih, ki vodijo v prvo temo, zaznamovano z negotovo motiviko in nemirnim ritmom. V njej skladatelj portretira velikega heroja, polnega strasti in besa. Popolno nasprotje je ljubka, lirična druga tema, ki predstavlja njegovo humanost in sočutje ter ljubezen do matere in žene. Uvertura izzveni v tragičnem tonu: glasba se nenadoma izgubi v tišini smrti.

Eden izmed velikanov 20. stoletja **Witold Lutosławski** (1913–1994) je bil do 60. let minulega stoletja zunaj rodne Poljske tako rekoč neznan. Bil je eden številnih umetnikov, ki niso ušli cenzuri Stalinovega režima. Šele sredi 50., ko se je začel festival sodobne glasbe *Varšavska jesen*, so se mu odprla vrata v sodobni, avantgardni kompozicijski svet, iskanje lastnega glasbenega izraza pa mu je utrlo pot do mednarodne veljave. Ta mu je zagotovila številna naročila in izvedbe skladb, zato se je komponiranju lahko posvečal v kar največji meri. Eno takih naročil je bilo tudi naročilo znamenitega Chicaškega simfoničnega

orkestra, in sicer leta 1974. Zasnoval je skice za simfonijo, tretjo po vrsti, a jo je po številnih prekinitvah končal šele leta 1983.

Simfonija št. 3 velja za eno najodličnejših del iz skladateljevega opusa in pomeni na eni strani sintezo različnih kompozicijskih pristopov, značilnih za njegova zgodnejša dela, na drugi pa predstavlja nove glasbene ideje kot izraz kompozicijske svobode. Skladatelj je v simfoniji uspešno uravnotežil novo, aleatorično teksturo, kromatično ekspresivno melodiko, razvejeno ritmiko in jasno formalno zasnovu. Oblikovna shema skladbe izhaja iz skladateljeve naklonjenosti klasicistični simfonični ustvarjalnosti, predvsem Haydnovi simfoniji. Brahmsova monumentalna dela so se mu zdela »vsebinsko preobložena« (nekoč je zapisal, da ga je poslušanje Brahmsovih obsežnih del vedno izčrpalo). Prav tako dojemanje preteklosti ga je pripeljalo do izvirne oblikovne rešitve, ki jo je realiziral v svojih številnih delih, tudi v *Tretji simfoniji*.

Delo je zasnoval v dveh med seboj povezanih stavkih. Prvi stavek ima vlogo uvoda: njegova naloga je zbuditi pozornost in zanimanje poslušalca. V stopnjevanem pričakovanju nastopi osrednji, drugi stavek in predstavi glavno idejo simfonije. Kompozicija poteka na epizodičen način, prehodi med posamičnimi odseki so jasni in nenadni. Prvi stavek je razčlenjen v tri epizode, drugi pa je aluzija na sonatni stavek, in sicer predvsem v smislu dialektike temeljnega tematskega gradiva. Finalna kulminacija vodi v dramatičen epilog, ki strne simfonijo z akordi, sorodnimi tistim v uvodu.

Leto 1887 je pomenilo za **Johannesa Brahmsa** (1833–1897) osebno prelomnico na njegovi skladateljski poti. Odločen, da za vselej preneha komponirati, je opustil misel na *Peto simfonijo* ter zavrgel številne rokopise svojih partitur. Skladati zaradi različnih okoliščin, ki so ga silile izliti notranja občutenja na notni papir, vendarle ni

povsem prenehal, tako da je v tem letu nastalo njegovo zadnje orkestralno delo, **Koncert za violino in violončelo v a-molu, op. 102**. Koncert, napisan za slavnega violinista Josepha Joachima in Roberta Hausmanna, violončelista v Joachimovem kvartetu, pa ima kljub temu bolj pridih sprave kot slovesa. Joachim in Brahms sta bila namreč desetletja tesna prijatelja in sta si delila tako profesionalne kot osebne skrivnosti. Spor leta 1880 – zanj so bile krive violinistove zakonske težave – je razdril veliko prijateljstvo. Brahmsove poskuse sprave je Joachim vrsto let odklanjal, vse do leta 1887, ko mu je skladatelj poslal partituro novega koncerta za violino in violončelo. Slavni glasbenik se je naposled omehčal.

Ideja o koncertu za več kot enega solista je bila v poznem 19. stoletju precej nenavadna, a se zdi zaradi Brahmsove naklonjenosti glasbeni zgodovini povsem razumljiva. Delo, danes bolj znano kot **Dvojni koncert**, je oblikovano v tradicionalni tritavčni shemi. Mojstrovino zrelega skladatelja zaznamujejo bogata harmonska barva in melodična invencija ter odlično obvladovanje kontrapunkta. Kljub monumentalnosti deluje prvi stavek, sonatni Allegro, kot razširjen dialog med dvema tako podobnima, a po naravi tako različnima instrumentoma, celotni stavek pa kaže mojstrsko povezanost simfonične monumentalnosti in ponotranjene liričnosti. Himnični drugi stavek, Andante, se začne s prisrčno uspavanko, prekinja pa jo rahlo neskladje orkestrskih ponovitev. Za tako mogočno delo je glasba finalnega stavka Vivace non troppo nenavadno igriva in duhovita. S ciganskim ritmom obarvana tema izraža skladateljevo ljubezen do madžarske ljudske glasbe, sklepni takti pa pričajo o Brahmsovi želji po obuditvi prijateljstva: koncert je napisal, da bi rešil prijateljstvo z Joachimom, odločni in radostni sklep tega monumentalnega dela pa kaže, da je verjel v svoj uspeh.

HEINRICH SCHIFF

Violončelist in dirigent **Heinrich Schiff** ima danes za seboj že desetletja trajajočo kariero. Po študiju violončela pri profesorjih Tobiasu Kühnu in Andréju Navarru je debitiral na Dunaju in v Londonu (leta 1971). Od takrat je redni gost vseh vodilnih orkestrrov, večjih glasbenih središč in pomembnejših festivalov po Evropi, Severni Ameriki in na Japonskem.

Že med študijem so ga zanimala različna glasbena področja, tako je denimo med drugim obiskoval tudi ure dirigiranja pri profesorju Hansu Swarowskem. Ob začetku kariere je bilo v središču njegovega zanimanja predvsem igranje violončela, dirigiranju pa se je vse bolj začel posvečati šele od leta 1985. Zdaj že več kot dvajset let nastopa tako v vlogi violončelista kot dirigenta. Od leta 1990 je Heinrich Schiff deloval kot šef dirigent in glavni gostujoči dirigent pri Nemški komorni filharmoniji v Bremnu, orkestru Northern Sinfonia, Københavenskih filharmonikih, orkestru Musikkollegium iz Winterthurja, Simfoničnem orkestru Stuttgartskega radia, Brucknerjevem orkestru Linza in Dunajskem komornem orkestru. Z njim je v sezoni 2008/09 z velikim uspehom izvedel Beethovnov cikel, potem pa še cikel Schubertovih simfonij v Dunajski koncertni hiši. Med drugim je v Kraljevem

gledališču Monnaie v Bruslju dirigiral tudi *Čarobno piščal* in *Fidelia*. Pogosto dirigira številnim drugim orkestrrom, na primer Losangeleškimi filharmonikom, orkestru Philharmonia iz Londona, Orkestru dobe razsvetljenstva, Filharmoniji Osla, Rotterdamskemu filharmoničnemu orkestru, Dresdenski državni kapeli, Münchenskemu filharmoničnemu orkestru, Mahlerjevemu komornemu orkestru, Orkestru Camerata iz Salzburga in Dunajskim simfonikom. Prav tako pa je dirigiral Lyonskemu nacionalnemu orkestru, Strasbourškemu filharmoničnemu orkestru, Pariškemu orkestru itd.

Decembra 2007 je doživel velik uspeh na turneji s Simfoničnim orkestrom Stuttgartskega radia Baden-Baden in Freiburg na turneji (solist je bil Gidon Kremer), februarja 2008 pa je gostoval pri Simfoničnem orkestru Severnonemškega radia Hamburg s programom del Beethovna, Lutosławskega in Mahlerja. Na salzburškem Velikonočnem festivalu leta 2008 je nastopil kot solist z Berlinskimi filharmoniki pod taktirko sira Simona Rattla. Izvedel je Dvořákov *Koncert za violončelo*. Heinrich Schiff nastopa tudi s pianisti Tillom Fellnerjem, Leifom Ovejem Andnesom, Martinom Helmchenom in Polino Leščenko. Junija 2008 je nastopil s Kvartetom Albana Berga, in sicer na njegovi posloilni turneji, prav tako pa redno nastopa tudi s Kvartetom Hagen. Izjemno umetniško sodelovanje povezuje Heinricha Schiffa tudi s Christianom Zachariasom in Frankom Petrom Zimmermannom. Heinrich Schiff je snemal tudi v vlogi dirigenta, in sicer z orkestri Northern Sinfonia, Philharmonia in Nemška komorna filharmonija Bremna.

KAREN GOMYO

Sicer v Tokiu rojena violinistka **Karen Gomyo** je odraščala v Montrealu. Violino se je začela učiti pri petih letih, pri enajstih pa je že študirala pri Dorothy DeLay na

newyorškem Juilliardu. Izpopolnjevala se je pri Mauriciu Fuksu na Univerzi v Indiani ter Donaldu Weilersteinu. Dobitnica štipendije Averya Fisherja za leto 2008 je opozorila nase že leta 1997, ko je pri petnajstih zmagala na mednarodni avdiciji ameriškega združenja Mladi koncertni umetniki. Sledili so nastopi z Newyorškimi filharmoniki in Losangeleško filharmonijo, s simfoničnimi orkestri iz Clevelanda, Minnesote, Philadelphie, San Francisca, Sydneyja, Saint Louisa, Cincinnatija, Dallasa, Houstona, Montreala, Toronta, Vancouvra, Washingtona, Hongkonga, Tokia itn. V Evropi pa je sodelovala še s haaškim orkestrom Residentie, Kraljevo filharmonijo iz Liverpoola, Škotskim komornim in Kraljevim nacionalnim orkestrom, filharmoniki iz Bergna, Norveškim opernim orkestrom, salzburško Camerato, Dunajskim komornim orkestrom, Simfoničnim orkestrom Birminghama ter dirigenti, kot so Leonard Slatkin, Neeme Järvi, David Robertson, David Zinman, Gilbert Varga, Yannick Nezet-Seguin, Hannu Lintu, Andrej Borajko, Hans Graf, Louis Langree, James Gaffigan, Andrew Grams, Pinchas Zukerman, Thomas Dausgaard, Vasilij Petrenko, Robin Ticciati in Jakub Hrusa. Redno nastopa na recitalih v Združenih državah Amerike in Evropi, pogosto pa je tudi zvezda festivalov v ZDA (Aspen, Ravinia, Caramoor, festivala *Predvsem Mozart (Mostly Mozart)* ter Avstriji, Nemčiji, Franciji, na Norveškem, v Ukrajini, na Nizozemskem, v Španiji, Italiji in na Japonskem. Kot komorna glasbenica sodeluje s Heinrichom Schiffom, Lynnom Harrellom, Aliso Weilerstein, Christianom Poltéro,

Donaldom Weilersteinom, Isabelle van Keulen, Antoinom Tamestitom, Kathryn Stott in Antonom Kuertijem. Med prihajajočimi projekti so nastopi z Orkestrom Minnesote, Hongkonškim filharmoničnim orkestrom ter malezijsko filharmonijo, Novo japonsko filharmonijo, Danskim nacionalnim simfoničnim orkestrom ter s simfoničnimi orkestri Sydneyja, Dallasa, Orkestrom nacionalnega umetniškega središča v Ottawi (NACO) ter z orkestri Quebeca, Calgaryja, Milwaukeeja, Phoenixa, Atlante, Colorada, San Diega, Toronta, Detroita, zahodne Avstralije, Vancouvra, Milana in Sao Paula. Ena od velikih ljubezni Karen Gomyo pa je tudi *tango nuevo* oz. glasba Astorja Piazzolle. Lani je skupaj s Pablom Zieglerjem (klavir), Hectorjem del Curto (bandoneon), Claudiem Ragazzijem (električna kitara) in Pedrom Giraudom (kontrabas) ter s pianistom Alessiom Baxom pripravila poseben projekt, ki je temeljil na skladbah Astorja Piazzole in delih klasičnih skladateljev, ki so ga navdihovali.

Stradivarijevo violino, na katero igra, je prav zanjo kupil zasebni sponzor.

CHRISTIAN POLTÉRA

V Zürichu rojeni violončelist **Christian Poltéra** se je izobraževal pri Nancy Chumachenco in Borisu Pergamenschikovu (v ZDA) ter pri Heinrichu Schiffu (v Salzburgu in na Dunaju). Ko je pri sedemnajstih letih zamenjal Yo-Yo Maja in z orkestrom Tonhalle iz Züricha pod taktirko dirigenta Davida Zinmana izvedel Elgarjev *Koncert za violončelo*, se je začel uveljavljati kot eden najuglednejših violončelistov svoje generacije. Sodeloval je s številnimi priznanimi orkestri: Münchenskim filharmoničnim orkestrom, Orkestrom Gewandhausa iz Leipziga, Orkestrom Severnonemškega radia iz Hamburga, Filharmoničnim orkestrom iz Osla, Dunajskimi in Bamberškimi simfoniki,

Liverpoolskim Kraljevim filharmoničnim orkestrom, Orkestrom svete Cecilije iz Rima, Pariškim orkestrom, Lyonskim nacionalnim orkestrom, Filharmoničnim orkestrom BBC, Škotskim simfoničnim orkestrom BBC, Orkestrom Camerata iz Salzburga, Nemško komorno filharmonijo iz Bremna, Evropskim komornim orkestrom ... Nastopa pod vodstvom dirigentov Bernarda Haitinka, Riccarda Chaillyja, Christoph von Dohnanya, sira Johna Eliota Gardinerja, Leonarda Slatkina, sira Andrewa Davisa, Paava Järvija, Donalda Runniclesa, kakor tudi z vodilnimi dirigenti mlajše generacije, kot denimo Jamesom Gaffiganom, Robinom Ticciatijem, Vasiljem Petrenkom in Andrisom Nelsonsom.

Z enako predanostjo se posveča tudi komorni glasbi in nastopa z Mitsuko Uchida, Christianom Tetzlaffom, Larsom Vogtom, Gidonom Kremerjem, Leifom Ovejem Andsnedom ter kvarteti Zehetmair, Auryin in Belcea, kot tudi v godalnem triu z violinistom Frankom Petrom Zimmermannom in violistom Antoinom Tamestitom. Redno sodeluje na velikih glasbenih festivalih v Salzburgu, Berlinu, Heimbachu, Edinburghu, Zürichu, Londonu, kot tudi na Schubertiadi v Schwarzenbergu. Pred njim so koncerti z Losangeleško filharmonijo,

Simfoničnim orkestrom Radia Stuttgart, Valižanskim nacionalnim orkestrom BBC, Opernim orkestrom iz Osla, Orkestrom Mozarteuma iz Salzburga, Dunajskim komornim orkestrom, orkestrom Bach Collegium iz Münchna ter s simfoničnimi orkestri iz Toleda, Greenvillea in Neaplja, ponovno pa bo nastopil tudi na Salzburškem in Edinburškem festivalu.

Med njegovimi posnetki, objavljenimi na zgoščenkah založb EMI, Deutsche Grammophon, Chandos, Tacet idr., najdemo poleg znanih koncertov za violončelo (Dvořák, Lutosławski, Dutilleux, Honegger, Martin ...) tudi dela Tocha, Schoecka, Honeggerja in Martina. Zadnjih nekaj let snema za založbo *Bis Records*, v kratkem pričakujemo izid zgoščenk z deli Samuela Barberja, Ludwiga van Beethovna, Franka Petra Zimmermanna, Antonina Dvořáka ...

Christian Poltéra igra na sloviti violončelo *Mara Antonia* Stradivarija iz leta 1711.

RAZPIS SEZONE 2013/2014

Novo sezono abonmajev **Orkestrskega** in **Komornega cikla** bomo razpisali v začetku meseca junija. Naši abonenti boste podrobnosti o nastopajočih glasbenikih, njihovih sporedih in druga obvestila, povezana z vpisom abonmajev, prejeli po pošti.

VEČER

RTS

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor:

vsak delavnik od 10.00 do 17.00, v soboto od 9.00 do 12.00 ter uro pred vsako prireditvijo.

Dvorana Union: uro pred vsako prireditvijo.

Tel.: (02) 229 40 11, 229 40 50, 031 479 000, 040 744 122

E: vstopnice@nd-mb.si; spletni nakup vstopnic:
<http://nd-mb.kupikarto.si/>

<http://www.nd-mb.si/>

Naklada: 500 izvodov • Brezplačen izvod